

ОСЕРЕДКИ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ 1991–2001 рр.

Діяльність осередків політичних партій в Закарпатській області слід розглядати в контексті партійного будівництва в Україні загалом. В Україні на 1 липня 2001 року зареєстровано 115 політичних партій. Наявність такої кількості партій аж ніяк не свідчить про партійну стратифікацію населення України. Навпаки, для українського суспільства на сьогоднішній день характерною є деполітизація та департизація населення. Як стверджує в своїй статті С. Макеєв, «в 1999 році згідно опитування Інституту соціології НАН України, 84% респондентів сказали, що не беруть участь у роботі громадських і політичних організацій. Мобілізаційний потенціал партій незначний. Кількість членів в 110 партіях України не перевищує 700 тис. чол., що становить не більше 2 % виборців. І хоча число легалізованих об'єднань наближається до цифри 1200 (у півтора рази більше ніж у 1995 році), рівень участі за даними опитувань лишається стабільним: тільки 16–17% населення належать до громадських і політичних організацій та рухів» [7, с. 14].

Досить часто в ЗМІ можна почути твердження, що така кількість партій є замалию для України. Але, з іншого боку, утворення політичних партій – це конституційне право громадян, яке не можливо заборонити. Тому розглядати питання про оптимальну кількість партій для держави, можна погодитися зі словами віце-спікера ВР України В. Медведчука, який сказав, що «партій може бути стільки, скільки їх зможуть створити. Умова одна: всі вони мають відповідати чинному законодавству. Наприклад, у Чехії, що на'ятеро менша за Україну 184 партії. Але керують у державі лише дві...» [8, с. 5].

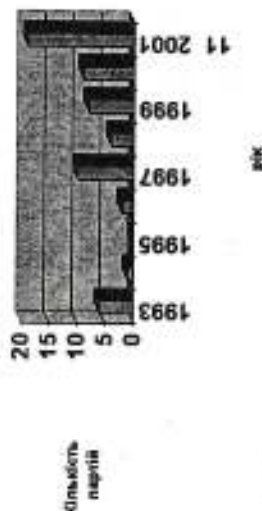
Тому дійсно, партією можна вважати тільки ту політичну організацію громадян, яка приймає участь у структуризації голосів виборців, тобто приймає участь у виборах та розподілі депутатських мандатів. Заїден М. Вебер називає політичні партії «мешканцями будинків влади».

Отже, розглядаючи процес партійного будівництва в Закарпатській області слід, перш за все, акцентувати увагу на діяльності тих політичних партій, які борються за голоси виборців, приймають активну участь у реалізації владних відносин у суспільстві.

Закарпатським обласним управлінням юстиції станом на 1 липня 2001 року зареєстровано 55 осередків політичних партій (Див. додаток №1), а станом на 1 листопада кількість обласних осередків становила 63. Після перереєстрації політичних партій, яка провадилась органами юстиції України, згідно Закону України «Про об'єднання громадян» (16 червня 1992 року), на Закарпатті першими партіями були зареєстровані: Закарпатська крайова організація Народного Руху (03.11.93), Закарпатська обласна організація Української республіканської партії (05.11.93), Закарпатська організація Конгресу

українських націоналістів (23.11.93), Закарпатська обласна організація Української консервативної республіканської партії (26.11.93). Подальша динаміка утворення осередків політичних партій в області може бути зображена у вигляді наступної діаграми:

Динаміка утворення осередків політичних партій на Закарпатті

1993 – ЗКО Народного Руху; ЗОО Української республіканської партії; ЗОО Конгресу українських націоналістів; ЗОО Української консервативної республіканської партії; ЗОО Християнсько-демократичної партії України; ЗОО Селянської партії України;

1994 – ЗОО Комуністичної партії України;

1995 – 0;

1996 – ЗОО СДПУ(о); ЗОО Народно-демократичної партії України;

1997 – ЗРО Ліберальної партії України; ЗОО Демократичної партії України;

ЗОО Соціалістичної партії України; ЗОО Української партії Справедливості;

ЗОО Аграрної партії України; ЗОО Соціал-демократичної партії України; ЗОО ВО «Громада»; ЗОО Партії Національно-економічного розвитку України; ЗОО Партії Зелених України; ЗОО Української партії шанувальників пива;

1998 – ЗОО партії «Реформи і порядок»; Закарпатське обласне відділення партії регіонів; ЗОО Української Християнсько-демократичної партії; ЗОО Української національної Асамблеї;

1999 – ЗОО Всеукраїнського Об'єднання Християн; ЗОО партії «Соціал-демократичний союз»; ЗОО Республіканської Християнської партії; ЗОО Прогресивної соціалістичної партії України; ЗОО Ліберальної партії України (оновлено); ЗОО партії «Демократичний союз»; ЗОО партії «Молода Україна»; ЗОО Партії Захисників Вітчизни;

2000 – ЗОО ВО «Батьківщина»; ЗОО Рух (Український Народний Рух); ЗОО Трудової партії України; ЗОО Партії реалізації тяжкохворих України;

ЗОО партії «Солідарність жінок України»; ЗОО Української народної партії «Собор»; ЗОО Політичної партії «Яблуку»; ЗОО партії «Красива Україна»; ЗОО Партії соціального захисту;

2001 – ЗОО Партії пенсіонерів України; Закарпатський обласний осередок політичної партії «Трудова Україна»; ЗОО Комуністичної партії України

(оновленої); ЗОО «Екологічна партія України «Захист»; ЗОО Української політичної партії «Християнський рух»; ЗОО партії захисту знедоленого народу України; ЗОО Партії «Прагматичний вибір»; ЗОО Комуністичної партії робітників і селян; ЗОО ВО «Жінки за майбутнє»; ЗОО Партії промисловців і підприємців; ЗОО ВО лівих сил «Справедливість»; ЗОО Всеукраїнської партії «Нова сила»; ЗОО Партії «За славу Русь»; ЗОО Всеукраїнської партії миру і єдності; ЗОО Української партії «Єдність»; ЗОО Партії «Нова генерація»; ЗОО партії «Соцідарність»; ЗОО Української соціал-демократичної партії; ЗОО Партії Приватної Власності.

Партійна структура краю напередодні парламентських виборів 1998 року була наступною:

№ п/п	Назва партії	Кількість місцевих осередків	Кількість членів
1	Українська республіканська партія	8	1272
2	Народний Рух України	10	2639
3	Конгрес Українських Націоналістів	7	458
4	Селянська партія України	4	1265
5	Християнсько - демократична партія України	14	4272
6	Комуністична партія України	10	902
7	Соціалістична партія України	7	464
8	Українська консервативна республіканська партія України	3	225
9	Демократична партія України	4	397
10	Партія Зелених України	2	187
11	Соціал-демократична партія України	3	441
12	Соціал-демократична партія України (об'єднані)	14	9459
13	Народно-демократична партія	12	1524
14	Українська Християнсько-демократична партія	2	6
15	Аграрна партія України	11	848
16	Всеукраїнське об'єднання «Громада»	15	6200
17	Партія національно-економічного розвитку	6	705
18	Партія інтелектуальників пива	1	216
19	Ліберальна партія України	4	530
20	Українська партія справедливості	2	41
21	Ліберально-демократична партія України	1	148
22	Партія «Реформи і порядок»	2	72
23	Партія Регіонального Відродження України	1	648
24	Українська національна Асамблея	1	110
25	Всеукраїнське об'єднання християн	1	2200
26	Українська селянська демократична партія	1	126
	Всього	151	35686

З діаграми видно, що кількість партій в регіоні починає швидко зростати напередодні виборів: 1993 рік - 7 осередків, 1997 рік - 10 осередків партій, тоді як між виборами зареєстровано всього 3 осередки. Особливе зростання чисельності осередків спостерігається в 2000 та 2001 роках.

Діяльність обласного осередку партії, її рейтинг залежить від роботи в районах області. Найбільш розгалуженою в області є структура наступних партій: «Батьківщина», НДП, СелПУ, СДПУ(о), СПУ, Демократичного союзу та ін. Відомості про обласні структури партій станом на 1 липня 2001 року подані в додатку №2.

Таким чином, згідно даних Закарпатського обласного управління статистики наведених в аналітичному виданні «Об'єднання громадян на Закарпатті у 1998 році» [10], в регіоні на цей час діяв 151 осередок політичних партій при загальній чисельності членів різних партій - 35 тис. 686 чол., що становить 3,2% виборців.

Результат діяльності осередків політичних партій в області за період з 1991 по 1998рр. найкраще можна простежити проаналізувавши результати виборів до ВР України.

Згідно нового Закону України «Про вибори народних депутатів України» (24 вересня 1997 року) партії ставали повноправними суб'єктами виборчого процесу, оскільки 225 народних депутатів обиралися у багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі за партійними списками, а ще 225 в одномандатних округах. Суб'єктами виборчого процесу стали 21 партія 19 виборчих блоків (більшість з них мали свої представництва в області).

В списках кандидатів від політичних партій були включені 58 представників від Закарпатської області (Див. додаток №3). Більшість кандидатів мали номери в списках, які були непрохідними. Тому за партійними списками від області народними депутатами стали обрані Мигонич І.І. (КПУ) та Баранчик І.І. (блок СелПУ та СПУ).

Загалом результати виборів в Закарпатській області за партійними списками були наступні: [11, с.540]

№ п/п	Назва партії	Кількість голосів поданих за список	Відсоток голосів
1	СДПУ(о)	189500	31,17
2	НРУ	43710	7,19
3	КПУ	40378	6,64
4	НДП	38148	6,27
5	ПЗУ	32827	5,4
6	«Реформи і порядок»	29676	4,88
7	«Громада»	17802	2,928
8	Блок «Національний фронт» (КУН, УКРП, УРП)	17770	2,923
9	Блок СПУ та СелПУ	14515	2,38
10	ПНЕРУ	14434	2,37
11	ХДПУ	13313	2,19
12	Аграрна партія України	12258	2,01

Інші партії та партійні блоки мали менше 2 відсотків голосів виборців. 4% бар'єр голосів виборців в області подолали 6 партій: СДПУ(о), НРУ, КПУ, НДП, ПЗУ та ПРП.

Аналітичний огляд результатів виборів зроблено завідуючою відділом по роботі з об'єднаннями громадян ОДА Надією Токарчук в статті «Вибори – 98 в Закарпатті. Соціолого-політологічний аналіз» [13, с.5].

Результати виборів за партійними списками дають змогу зробити наступні висновки про особливості партійного будівництва в Закарпатті Станом на 1998 рік:

1. Найвищий рейтинг в регіоні мала СДПУ(о), яка набрала 31,17% голосів виборців.
2. В основному виборці голосували за центристські сили. До десяти впливових партій в окремо взятому районі в середньому входять близько 6 партій центристського спрямування (СДПУ(о), НДП, «Громада» і т.д. Питомо вага голосів за центристські партії становила 63,39% голосів виборців, тоді як за лівих проголосувало лише 13,43%, а за правих ще менше – 7,15%.
3. Слабкий вплив лівих партій в регіоні. Хоча за підсумками виборів у краї КПУ зайняла 3-тє місце, але загальний відсоток голосів невисокий – 6,64%. Крім того, в Закарпатській області 4% бар'єр не пройшли ПСПУ та блок СелПУ та СПУ.
4. Незважаючи на те, що більша частина населення Закарпаття (майже 61%) проживає в сільській місцевості, партії, що мають селянську та аграрну спрямованість виявились в області непопулярними.
5. Невисоким є рейтинг партій правого спрямування.
6. Вибори – 98 показали, що партії, які нашівидкуруч були створені на території області напередодні виборів не мали серйозної електоральної підтримки. Їх успіх на наступних виборах буде залежати від того, наскільки вони зможуть утворити партійну структуру в регіоні. Виключенням є ПЗУ та ПРП. Особливу нішу на українському виборчому полі займають «Зелені», які підкреслюючи свою рівновіддаленість від усіх ідеологічних битв, привертаять увагу тієї частини виборців, які бажать брати участь у голосуванні, але не хочуть пов'язувати себе з жодною політичною силою. Завдяки такій позиції їм вдалося отримати 5,4% голосів закарпатців. Партія «Реформи і порадою», яка є партією молодих реформаторів, швидко включилася в політичне життя краю і зуміла набрати 4,88% голосів.

Вибори показали, що нерозгалуженість партійної структури, відсутність спостережливих на виборчих дільницях, неможливість участі всіх партій у формуванні дільничних комісій дають можливість для дії адміністративного ресурсу.

8. Найбільшу кількість голосів виборців у області набрали ті партії, які мали розгалужену партійну структуру. До таких партій належать: СДПУ(о), НРУ, КПУ, НДП, «Громада», СелПУ, СПУ.

В 5 одномандатних округах Закарпатської області було анусунуто 60 кандидатів, в середньому на один мандат претендувало 12 чоловік (це один із найменших показників по Україні). З них 23 кандидати – безпартійні, 37

кандидатів члени партій (КПУ – 6 чол., блок СелПУ та СПУ – 4 чол., СДПУ(о) – 4 чол., партія «Реформи і порадою» – 4 чол., НДП – 3 чол., Аграрна партія – 2 чол. і т.д.

Перемогу в одномандатних округах отримали:

- 70 округ (м. Ужгород) – Н. Шуфріч (СДПУ(о));
- 71 округ (м. Мукачів) – Г. Суркіс (СДПУ(о));
- 72 округ (м. Берегове) – М. Ковач (безпартійний);
- 73 округ (м. Іршав) – В. Медведчук (СДПУ(о));
- 74 округ (м. Хуст) – В. Жердницький (НДП).

Таким чином, перемогу в одномандатних округах отримали члени СДПУ(о), що підтверджує загальний високий рейтинг цієї партії в регіоні. В 5 виборчих округах області кандидати від СДПУ(о) набрали біля 51% голосів виборців.

Наступним електоральним анпробуванням для політичних партій в регіоні були вибори Президента України. Оскільки більшість кандидатів на посаду Президента України були анусунуті політичними партіями, то проаналізувавши результати виборів в області, можна зробити певні висновки про впливовість партій в регіоні. Результати виборів Президента України в Закарпатській області є наступні: [5, с.305]

№ п/п	Кандидати	Кількість голосів виборців	Відсоток голосів
1	Кучма Леонід Данилович	299696	54,73%
2	Марчук Євген Кирилович	91279	16,67%
3	Мороз Олександр Олександрович (СПУ)	45499	8,31%
4	Вітренко Наталія Михайлівна (ПСПУ)	25121	4,59%
5	Симоненко Петро Миколайович (КПУ)	18327	3,35%
6	Костенко Юрій Іванович (УНР)	13961	2,55%
7	Удоваско Геннадій Йосипович (НРУ)	8231	1,5%
8	Кононов Віталій Миколайович (ПЗУ)	1796	0,33%

Інші кандидати набрали менше 0,3% голосів виборців, тобто вони практично були невідомими для населення області. Всього в першому турі виборів взяло участь 547 тис. 556 виборців.

В другому турі виборів Л.Д. Кучма отримав 84,53% голосів виборців, а П.М. Симоненко 9,66% (в II турі виборів, що було відмічено цілим рядом аналітичних центрів, Закарпаття було тим регіоном, де для адміністративного ресурсу була найбільш помітною).

Висновки щодо впливовості політичних партій в регіоні, на основі президентських виборів, можна зробити наступні:

1. Центристські партії, як і в 1998 році мали найбільшу електоральну підтримку.
2. Більш відчутним став вплив правих партій, які підтримували С. Марчука.
3. Вибори показали, що електорат лівих сил є не значним в регіоні. Хоча

разом в I турі кандидати від СПУ, ПСПУ, КПУ і набрали близько 17% голосів виборців, але їх електорат роз'єднаний, а лідери не згодні об'єднатися. Можна припустити, що аналогічна ситуація простежується і на парламентських виборах 2002 року.

4. Два кандидати від розколотого НРУ набрали менше голосів ніж на парламентських виборах 1998 року. Це є свідченням того, що рейтинг НРУ в області понизився.

5. Відсоток голосів, набраних лідером ПЗУ (0,33%) свідчить про ситуативний успіх цієї партії в регіоні. А оскільки відсутності роботи партія в регіоні не проводила, то на парламентських виборах 2002 року в області шанси на перемогу в неї є незначними. Хоча не виключено, що знову спираючий ефект «феномену зелених» – тобто, невизначений електорат віддасть свої голоси на підтримку ПЗУ).

Значно важче аналізувати діяльність партійних осередків в області у міжвиборчий період. Ситуація ускладнена ще й тим, що в Закарпатті практично відсутня служба вивчення громадської думки.

Загальна чисельність членів усіх зареєстрованих партій станом на вересень 2000 року склала 45 тис. чоловік, що становить 5,01% від загальної чисельності електорату Закарпатської області [3, с.4].

Аналогічний відсоток можна зустріти і в збірнику «Закарпаття в незалежній Україні. Роки. Події. Факти. 1991–2001», де йде мова про політичні партії в м.Ужгороді: «В Ужгороді діє 20 зареєстрованих осередків політичних партій та чисельні міськрайонні осередки. Членством в партіях охоплено 5% жителів обласного центру. Зареєстровано також 167 громадських об'єднань. Зростає суспільна громадська активність молоді. У 2000 році в місті утворилося 11 молодіжних організацій» [4, с.7].

Згідно досліджень науково-дослідної соціологічної лабораторії ЗІ МАУП рейтинг відомості та довіри партій в Закарпатті на жовтень 2000 року є наступний:

1. СДПУ(о) – 75% респондентів володіють інформацією про партію;
2. «Громада» – 74,7%;
3. КПУ – 71,7%;
4. НРУ – 70,5%;
5. СПУ – 70,2%;
6. «Батьківщина» – 65,7%;
7. НДП – 60,7%;
8. «Реформи і порядок» – 55,2%;
13. СелПУ – 41%;
14. «Демократичний союз» – 38,5%;
15. Аграрна партія України – 37%.

До практично невідомих партій респонденти віднесли Ліберальну партію України, Українську республіканську партію та ряд інших [14, с.4-8].

Рейтинг довіри до партій виглядає наступним чином:

1. СПУ – 19,8%;
2. ПЗУ – 16,1%;
3. КПУ – 13,5%;
4. СДПУ(о) – 12,6%;
5. «Батьківщина» – 11,3%;
6. УНР – 9,8%;
7. «Реформи і порядок» – 9,6%;
8. НРУ – 8,1%;
9. НДП – 7,8%;
10. СелПУ – 7,1%;
15. «Демократичний союз» – 3,0%;
20. УРП – 1,8%.

Опитування показали, що рівень довіри до партій не дуже високий, але 52,3% респондентів довіряють хоча б одній із партій. Це є свідченням того, що громадяни починають розуміти, що незабаром тільки через потужні партії буде відбуватися процес реалізації владних відносин у суспільстві [14, с.4-8].

Згідно відділу політики газети «Срібна Земля. Фест» рейтинг партій в регіоні на березень 2001 року був наступним: 1. СДПУ(о); 2. КПУ; 3. ПЗУ; 4. НДП; 5. НРУ; 6. СелПУ; 7. СПУ; 8. ПСПУ (дані на основі опитування жителів 70-го виборчого округу) [2, с.4].

Останні дослідження рейтингу політичних партій в регіоні пропонує в газеті «РЮ» голова Асоціації соціологів Закарпаття П. Токар (березень 2001 року) [1, с.6].

Згідно цього дослідження, ніяким політичним партіям в області не симпатизували 27,4% опитаних, ще 15,7% «важко сказати». Найбільше виявилось прихильників Соціал-демократичної партії(о) – 29,9%, Комуністичної партії України – 5,14%. Соціалістів підтримали б лише 1,2% опитаних, НДП – 3,9%, а «Батьківщину» – 0,3%.

Дані опитування проводилися ще до утворення виборчих блоків «Нашої України» та «За сльому України», а тому можна припустити, що їх поява внесе певні зміни у симпатях електорату.

Літні місяці були для політичного життя Закарпаття досить спокійними. Це ще раз засвідчує, що сезон відпусток заспокоює «політичний Олімп».

Але з наближенням виборів загострилася ситуація в краї. Протистояння між політичними силами розпочалося 19 вересня бойкотом сесії обласної ради. Тобто, можна констатувати той факт, що ще до підписання Закону про вибори стартували виборчі переговори. Дана ситуація навколо обласної ради розв'язує політичні сили області на прибічників партії СДПУ(о) і тих, хто виступає проти тривалого домінування цієї партії в регіоні.

20 вересня 2001 року відбувається круглий стіл політичних партій та громадських об'єднань, які підписують заяву в якій засуджують дії СДПУ(о) в області. На цих зборах були присутні лідери наступних обласних осередків партій та громадських об'єднань: Бель В. (голова ЗОО ПРП), Войтчук Р. (голова

ЗОО ДемПУ), Гурали В. (голова ЗОО КУН), Дуфиньць В. (голова ЗОО ПНЕРУ), Карабінюш О. (голова ЗОО «Трудова Україна»), Малась О. (голова ЗОО УРП), Мартин М. (голова ЗОО ВО «Батьківщина»), Митайчук Е. (група «Солидарність» обласної ради), Марченко О. (перший секретар ЗОО СПУ), Орос О. (голова ЗОО УКРП), Панов В. (голова ЗОО ЛПУ), Розман В. (голова ЗОО НДП), Шугто М. (секретар обласної організації КПУ), Ясіньський Є. (голова ЗОО УНП «Собор») та ін. Не поставили підпису наступні партії: «Яблуко», «Демократичний союз», ПЗУ, СДПУ(о), УНР, НРУ, ПНП, ПСПУ, СелПУ, УСДП та ряд інших [6, с.5].

Майже через місяць відбуваються збори керівників обласних осередків політичних партій на яких:

а) утворено Закарпатський громадський форум як постійно діючого міжпартійного координаційного центру. До Президії цієї організації ввійшли: Бездь В. (ПРП), Мартин м. («Батьківщина»), Марченко О. (СПУ), Мигнович І. (КПУ), Опіярі В. (ПНЕРУ), Ткаченко О. («Жінки за майбутнє»);

Головне завдання форуму – забезпечення громадського контролю за дотриманням законності і об'єктивності при проведенні виборів у березні 2002 року [12, с.3];

б) підписано звернення до Президента України про дестабілюючі дії СДПУ(о) в області. Звернення до Президента не було підписано ніяким рядом партій, які утворили Громадський форум (наприклад, ЛПУ(о), АПУ, СелПУ, «Демократичний союз», ЛПУ, «Жінки за майбутнє»);

Отже, зробивши огляд діяльності партійних осередків в Закарпатській області можна зробити наступні висновки:

1. В Закарпатті, як і в Україні загалом, розпочався процес підготовки до виборів 2002 року. Осередки партій активно залучаються до проведення культурно-масових заходів, посилюють агітаційну роботу в районах області, намагаються збільшити кількісний склад парторганізацій, організують звітно-виборчі конференції (особливо відзначаються СДПУ(о), «Яблуко», «Демократичний союз» – тобто партії з потужними фінансовими ресурсами).

2. Відбуваються переговори між головами обласних осередків партій про створення виборчих блоків і коаліцій. Так регіональний блок під назвою «Наша Україна» створили місцеві Народний Рух України, Української Народний Рух, «Реформи і порядок» та КУН (очолює регіональний штаб экс-губернатор В. Балого); підписана домовленість між обласними осередками Трудової України, НДП, Партії Регіонів України і АПУ (на Закарпатті виборчим штабом блоку доручено керувати голові об'єднання НДО «Нова Україна» та Всеукраїнського об'єднання демократичних сил «Злагода» – В. Прихольку). Осередки інших партій теж налаштовані на співпрацю між собою, але констатувати існування повноцінних блоків партій можна тільки після затвердження партійного списку і реєстрації блоків ЦВК.

3. Особливістю політичного життя краю є те, що тривале домінування однієї партії (СДПУ(о)) призвело до конфлікту між цєю партією і обласною

радою. Принциповим в цій ситуації є те, що протилежні політичні сили: праві (ПРП, «Собор», КУН, УКРП), ліві (соціалісти, комуністи) та центристи (НДП, Партія регіонів, «Батьківщина», ДемПУ, «Трудова Україна», ліберали, аграрії) об'єдналися для протистояння несприятливому тиску.

4. Основними факторами, від яких буде залежати результат виборів 2002 року в регіоні, є наступні:

- наявність організаційної структури, робота партій в регіоні;
- інформаційні можливості осередків політичних партій;
- якість організації і проведення виборчої кампанії;
- електоральні традиції;
- вплив адмінресурсу, боротьба за який уже розпочалася. З одного боку СДПУ(о) вимагає відставки голови обласної ради І.Іванчо, з іншого боку утворюється громадська організація «Громадський Альянс Закарпаття».

Виключення таких квазіпартійних утворень характерна особливість боротьби за адмінресурс в цілому ряді областей («Подільська асамблея» (Хмельницька обл.), «За єдність, злагоду і відродження» (Донецька обл.), «За процвітання Херсонщини» (Херсонська обл.), «Регіон» (Луганська обл.). Очолюють такі утворення, як правило, декілька співаків. До таких об'єднань входять партії, які підтримують обласну раду, ідеологічні протиріччя в даному випадку не мають значення. В кінцевому результаті партії розраховують на свій відсоток голосів виборців і т.д.

С.6. 1. Більшої точці Закарпаття: зовіра, соціална напруженість. // РІО. – 2001. – № 13. –

2. Довірлив, але переїрив, або чому наші партії не виконують роль генератора ідей // Срібна Земля. Фест. – 2000. – № 4. – С.4.

3. Де два закарпатці там понад 40 вождів // Срібна Земля. Фест. – 2000. – № 38. – С.4.

4. Закарпаття в незалежній Україні. Роки. Події. Факти. 1991–2001. – Ужгород: Вид-во «Карпати», 2001. – С.7.

5. Вибори Президента України 1999. – Київ, 2000. – 400с.

6. Крутий стіл політичних партій та громадських організацій // Європа-Центр. – 2001. – № 38. – С.5.

7. Малась С. Сучасна Україна: громадська свідомість і політична участь населення / Політична думка. – 2000. – № 2. – с.10–16.

8. Ми працюємо для того, щоб запрошувати левь Україна була соціал-демократичним // Наша газета. – 2001. – № 27. – с.5–6.

9. Народ про життя і владу // Срібна Земля. – 2000. – № 35. – С.4.

10. Об'єднання громадян на Закарпатті у 1998 р. – Ужгород, 1999.

11. Парламент України: Вибори-98. Інформаційно-аналітичне видання. – Київ, 1998. – Т.1. – 613с.

12. Пробудься совість чи урветься терезь? // Срібна Земля. – 2001. – № 40. – С.3.

13. Товариш Н. Вибори-98 в Закарпатті // Новини Закарпаття. – 1998. – № 68–69. – С.5.

14. Рейтинги відомості та довіри до політичних партій м. Ужгорода (липень 2000) // Срібна Земля. – 2000. – № 40. – С.4.

в м. Ужгород).

133. Ковбаско Василь Васильович (1957 року народження, філолог, директор Мукачівського СПТУ-31, проживав в м. Мукачєво).
169. Довганіч Василь Дмитрович (1949 року народження, економіст, генеральний директор Ужгородського комбінату хлібопродуктів № 1, проживав в м. Ужгород).
- Всесурайське об'єднання «Громеда»:**
151. Гецько Петро Іванович (1965 року народження, інженер системотехнік, проживав в м. Ужгород).
154. Федюкович Павло Антонович (1940 року народження, генеральний директор концерну «Транскарпатта», проживав в м. Ужгород).
176. Поненко Сергій Григорович (1938 року народження, директор спільного підприємства «Озан», проживав в м. Ужгород).
- Соціал-демократична партія України (об'єднана):**
22. Шуфринч Нестор Іванович (1966 року народження, історик, президент спільного підприємства «Вест-Контрейд», проживав в м. Ужгород).
35. Фодов Шандор Лойшович (1944 року народження, філолог, почесний голова Товариства Угорської культури Закарпаття, проживав в м. Ужгород).
48. Ландовський Еміл Федорович (1940 року народження, історик, заступник начальника Управління освіти Закарпатської області, проживав в м. Ужгород).
134. Роман Олег Іванович (1968 року народження, директор підприємства «Поліграфбанксервіс», проживав в м. Ужгород).
162. Черепана В'ячеслав Михайлович (1967 року народження, віце-президент спільного підприємства «Вест-Контрейд»).
- Аграрна партія України:**
37. Кельман Дмитро Іванович (1940 року народження, перший заступник начальника Закарпатського обласного управління с/г та продовольства, проживав в с. Ракошино Закарпатської області).
- Партія «Реформи і порядок»:**
71. Бурнішин Федір Іванович (1939 року народження, лікар-травматолог, проживав в м. Хуст).
90. Сербайло Михайло Андрійович (1948 року народження, юрист, адвокат, пенсіонер, проживав в м. Хуст).
93. Берез Іван Іванович (1965 року народження, журналіст, головний редактор газети «Закарпаття. Реформи і порядок», проживав в м. Ужгород).
102. Грабар Василь Васильович (1976 року народження, студент юридичного факультету Міжнародного науково-технічного університету, проживав в м. Хуст).
133. Чопюда Іван Іванович (1950 року народження, лікар-терапевт, Голова Рокосівської сільської ради, проживав в с. Рокосово).
154. Куцман Іван Андрійович (1939 року народження, інженер-механік, проживав в с. Рокосово).

155. Буювич Олена Юрїївна (1949 року народження, бухгалтер, проживав в с. Велятино Хустського району).

156. Бурнішин Олександр Федорович (1961 року народження, головний лікар дитячого санаторію «Байлово», проживав в м. Хуст).

Вибірчий блок партії «Грудова Україна»:

71. Слободянюк Сергій Миколайович (1965 року народження, юрист, народний депутат України, проживав в м. Ужгород).

Вибірчий блок «Національний фронт»:

11. Бель Віктор Васильович (1964 року народження, юрист, проживав в м. Ужгород).

45. Орос Олександр Михайлович (1933 року народження, пенсіонер, голова обласного осередку УКРП, проживав в м. Ужгород).

91. Малець Олександр Омелянович (1966 року народження, історик, голова обласної організації УРП, проживав в м. Мукачєво).

102. Гурзан Василь Васильович (1963 року народження, радіотехнік, безробітний, проживав в м. Мукачєво), член КУН).

143. Ференц Петро Петрович (1965 року народження, вчитель історії, проживав в с. Богдан Рахівського району, член КУН).

Вибірчий блок «Партія праці та Ліберальна партія – разом»:

87. Панов Володимир Олександрович (1958 року народження, генеральний директор телерадіокомпанії «Край», проживав в м. Ужгород, член Ліберальної партії України).

Вибірчий блок «Блок демократичних партій – НЕП»:

45. Войтчук Роман Іванович (1941 року народження, хормейстер, проживав в м. Хуст, член Демократичної партії України).

56. Лях Іван Степанович (1946 року народження, юрист, завідувач юридичного відділу Хустської районної адміністрації, проживав в м. Хуст, член Демократичної партії України).

134. Цигак Василь Степанович (1938 року народження, історик, директор Мукачівського історичного музею, проживав в м. Мукачєво, член Демократичної партії України).

157. Мішук Станіслав Михайлович (1961 року народження, начальник відділу охорони праці швейної фабрики «Прометей», проживав в м. Хуст, член Демократичної партії України).

158. Драгула Євген Юрїїович (1976 року народження, студент УжНУ, член Демократичної партії України).

Партія Регіонального Відродження України:

33. Данча Михайло Дмитрович (1954 року народження, директор радгоспу заводу «Ужгородський», народний депутат України).

40. Товт Михайло Михайлович (1954 року народження, народний депутат України).

64. Сліп Біллар Шандрович (1944 року народження, проживав в с. Паладі-Комарівці Ужгородського району, економіст).

— впровадити систему споживчого кредитування громадян.

В гуманітарній сфері:

- поглиблення світових і національних цінностей, ідей справедливості і патріотизму;
- сприяти духовному і моральному відродженню народу України;
- домогтися відродження і поступального розвитку української культури та мистецтва.

Національна й міжнаціональна політика:

- формування української політичної нації на основі консолідації різних етносів та етнічних груп за умови їхньої рівноправності й вільного розвитку.

Політика у сфері національної безпеки і оборони:

- формування системи економічної безпеки України, тобто досягнення такого стану народного господарства і такого рівня розвитку продуктивних сил, за яких держава здатна забезпечити досягнення своєї економічної, ресурсної, науково-технічної незалежності і конкурентоспроможної економіки та добробуту громадян;
- принципова позиція партії полягає в тому, щоб Україна послідовно й активно провадила політику розвитку міжнародного співробітництва в ядерній галузі і виступала за повне ядерне роззброєння.

В зовнішній політиці:

- послідовна й ефективна політика економізації всієї зовнішньоекономічної діяльності. Мета такої політики — підвищення міжнародної конкурентоспроможної економіки, вихід на зовнішні ринки, підвищення економічної й соціальної результативності її сталого розвитку;
- розвиток і підвищення ефективності взаємовигідного співробітництва з країнами-сусідами, особливо в економічній сфері, в розвитку спільного підприємництва, торгівлі, промислової кооперації та економічної інтеграції;

— налагодження міжнародного міжпартійного співробітництва в регіоні Центральної і Східної Європи, особливо в розробці питань теорії, ідеології та політичної стратегії.

Участь партії у виборчому процесі

Під час президентських виборів 1999 року партійний актив «Батьківщина» долучився до всіх лояльних позицій, підтримку того чи іншого кандидата партія публічно не афішувала, але парламентська діяльність фракції «Батьківщина» неоднозначно свідчила про підтримку нинішнього Президента Д. Кучми.

Сучасна політична діяльність «Батьківщини» цілком присвячена парламентській та урядовій діяльності. Фракція «Батьківщина» налічує 33 народних обранці (оч. О. Турчинов). Після створення парламентської більшості представники «Батьківщини» обіймали керівні посади в низці комітетів ВР та в органах виконавчої влади.

Щодо підготовки до наступних парламентських виборів, то 10 липня 2001 року лідери ВО «Батьківщина», УНП, «Собор», УСДП, Української республіканської партії, УКРП, Патріотичної партії України та Української християнсько-демократичної партії підписали Декларацію про створення виборчого блоку демократичної опозиції «Форум Національного порятунку».

Закарпатська обласна організація партії «Батьківщина»:

В області осередок партії зареєстровано 21 січня 2000 року. Голова обласного осередку — М.М. Мартин.

Структурні підрозділи: молодіжне крило «Молода Батьківщина» (Голова — П. Ренжин); жіноча організація «Жінки Батьківщини».

Станом на 1 липня 2001 року в Закарпатській області зареєстровано 3 міських, 13 районних, 211 сільських і селищних партійних організацій. Всього первинних осередків — 261. За даними обласного осередку партії станом на вересень-жовтень 2001 року кількість членів становила 7227 чоловік.

Абетка партійних справ в області:

Підтримуючи Всеукраїнське Об'єднання «Батьківщина» обласна організація приймала участь у влаштуванні «наметового містечка» в м. Ужгороді (поділ початку 2001 року); у проведенні мітингу «Україна без Кучми» 25 лютого 2001 року в обласному центрі; у підтримці В. Ющенка під час його вступу в уряд та ін.

Також 300 партії «Батьківщина» протягом 2001 року були проведені такі пропагандсько-рекламні акції як: надання спонсорської допомоги (наприклад, допомога баскетбольній команді м. Мукачево, допомога в проведенні Дня студентів, допомога інтернату «Малютка» в с. Оноківці на День матері та дитини); проведення концертів та різноманітних конкурсів (проведення концерту на День молоді в м. Хуст, проведення конкурсу «Як стати зіркою» в смт. Перечин) та ін.

3. Одея

ПАРТІЯ «ТРУДОВА УКРАЇНА»

Політична партія «Трудова Україна» зареєстрована 21 червня 2000 року Міністерством юстиції України на підставі рішення її Установчого з'їзду, який відбувся 19 травня 2000 року в м. Києві. Головою партії з 18 листопада 2000 року є С.Л. Тігішко. Голова Політвиконкому партії — А.Л. Держак. За даними партії станом на вересень-жовтень 2001 року кількість її членів становила 11338 чоловік.

Основні програмні положення:

В політичній сфері:

- зробити Україну привабливою для її громадян і конкурентоспроможною серед слов'янських держав і розвинутих